

ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2017/432

zo 7. marca 2017

týkajúce sa zaistenia účinnejších návratov pri vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 292,

keďže:

- (1) V smernici Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES⁽¹⁾ sa stanovujú spoločné normy a postupy, ktoré sa majú uplatňovať v členských štátoch na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území.
- (2) Schengenský hodnotiaci mechanizmus⁽²⁾ a informácie zhromaždené prostredníctvom Európskej migračnej siete⁽³⁾ umožnili komplexné posúdenie toho, ako členské štáty vykonávajú politiku Únie v oblasti návratu.
- (3) Z hodnotení vyplýva, že priestor na voľné konanie ponechaný členským štátom na základe smernice 2008/115/ES viedol k nekonzistentnej transpozícii do vnútroštátnych právnych predpisov, čo má negatívny vplyv na účinnosť politiky Únie v oblasti návratu.
- (4) Od nadobudnutia účinnosti smernice 2008/115/ES a vzhľadom na zvyšujúci sa migračný tlak na členské štáty vzrástli výzvy, na ktoré musí politika Únie v oblasti návratu reagovať, ktoré priniesli tento aspekt európskej komplexnej migračnej politiky do popredia. Európska rada vo svojich záveroch z 20. a 21. októbra 2016⁽⁴⁾ vyzvala na posilnenie vnútroštátnych administratívnych postupov v oblasti návratu.
- (5) V maltskom vyhlásení hláv štátov alebo predsedov vlád⁽⁵⁾ z 3. februára 2017 sa zdôraznila potreba preskúmania politiky EÚ v oblasti návratu na základe objektívnej analýzy spôsobu, akým sa uplatňujú právne, operačné, finančné a praktické nástroje dostupné na úrovni Únie a na vnútroštátnej úrovni. Uvítal sa v ňom zámer Komisie urýchlene predložiť aktualizovaný akčný plán EÚ týkajúci sa otázky návratov a poskytnúť usmernenia na to, aby členské štáty efektívnejšie vykonávali návraty, ako aj na účinnú readmisiu, a to na základe platného *acquis*.
- (6) Vzhľadom na súčasné zvýšenie počtu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí neoprávnene vstupujú na územie členských štátov a neoprávnene sa na ňom zdržiavajú, a na účely zabezpečenia primeranej kapacity na ochranu ľudí v núdzi je potrebné v plnom rozsahu využiť flexibilitu stanovenú v smernici 2008/115/ES. Účinnejším vykonávaním uvedenej smernice by sa znížili možnosti zneužitia konaní a odstránila by sa neefektívnosť, pričom by sa súčasne zabezpečila ochrana základných práv zakotvených v Charte základných práv Európskej únie.
- (7) V tomto odporúčaní sa poskytuje usmernenie k tomu, ako by sa mali používať ustanovenia smernice 2008/115/ES na zvýšenie účinnosti konaní o návrate, a členské štáty sa vyzývajú, aby prijali potrebné opatrenia na odstránenie právnych a praktických prekážok v oblasti návratu.

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (Ú. v. EÚ L 348, 24.12.2008, s. 98).

⁽²⁾ Nariadenie Rady (EÚ) č. 1053/2013 zo 7. októbra 2013, ktorým sa vytvára hodnotiaci a monitorovací mechanizmus na overenie uplatňovania schengenského *acquis* a ktorým sa zrušuje rozhodnutie výkonného výboru zo 16. septembra 1998, ktorým bol zriadený Stály výbor pre hodnotenie a vykonávanie Schengenu (Ú. v. EÚ L 295, 6.11.2013, s. 27).

⁽³⁾ Rozhodnutie Rady 2008/381/ES zo 14. mája 2008 ktorým sa zriaďuje Európska migračná sieť (Ú. v. EÚ L 131, 21.5.2008, s. 7).

⁽⁴⁾ Závery Európskej rady z 20. a 21. októbra 2016, EUCO 31/16.

⁽⁵⁾ Tlačová správa Európskej rady 43/17 z 3. februára 2017.

- (8) Účinná politika Únie v oblasti návratu si vyžaduje efektívne a primerané opatrenia na zadržanie a zistenie totožnosti neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín, rýchle spracovanie takýchto prípadov, a primeranú kapacitu na to, aby sa zabezpečila ich prítomnosť na účely návratu.
- (9) Organizovanie návratu si vyžaduje zefektívnenú a náležité integrovanú organizáciu multidisciplinárnych kompetencií na vnútroštátnej úrovni. Vyžaduje si aj postupy a nástroje, ktoré umožnia okamžité sprístupnenie informácií príslušným orgánom, ako aj spoluprácu medzi všetkými subjektmi zapojenými do jednotlivých postupov.
- (10) Potrební sú multidisciplinárne vyškolení a kompetentní pracovníci so všetkými príslušnými spôsobilosťami, aby sa zabezpečilo, že vnútroštátne orgány budú schopné reagovať na potreby, najmä v situáciách, keď členské štáty čelia výraznej záťaži pri plnení povinnosti navrátenia neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín. Pri organizovaní tohto integrovaného a koordinovaného prístupu by členské štáty mali v plnej miere využívať dostupné finančné nástroje, programy a projekty Únie v oblasti návratu, a to najmä Fond pre azyl, migráciu a integráciu. V tejto súvislosti by členské štáty mali zohľadniť aj migračný tlak, ktorému príslušné orgány čelia.
- (11) V súlade s článkom 6 ods. 1 smernice 2008/115/ES by členské štáty mali štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, systematicky vydávať rozhodnutia o návrate. Právne predpisy a prax v členských štátoch nezabezpečujú plný účinok tejto povinnosti za každých okolností, čím sa oslabuje účinnosť systému Únie v oblasti návratu. Niektoré členské štáty napríklad nevýdávajú rozhodnutia o návrate v nadväznosti na zamietavé rozhodnutie o žiadosti o azyl alebo o povolenie na pobyt, ani nevýdávajú takéto rozhodnutia neoprávnene sa zdržiavajúcim štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí nie sú držiteľmi platného dokladu totožnosti alebo cestovného dokladu.
- (12) V závislosti od inštitucionálneho usporiadania členských štátov, najmä ak sa procesom zaoberajú rôzne orgány, po rozhodnutí o návrate nenasleduje nevyhnutne alebo okamžite žiadosť o overenie totožnosti neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny a o poskytnutie platného cestovného dokladu, ktorá je určená orgánom tretích krajín.
- (13) V súlade s článkom 13 Kódexu schengenských hraníc ⁽¹⁾ osoba, ktorá neoprávnene prekročila hranicu a ktorá nie je oprávnená zdržiavať sa na území dotknutého členského štátu, sa zadrží a postupuje sa voči nej podľa smernice 2008/115/ES.
- (14) V smernici 2008/115/ES sa stanovuje, že sa pri jej vykonávaní sa zohľadňuje zdravotný stav dotknutých štátnych príslušníkov tretej krajiny a že v období pred návratom musí byť poskytnutá urgentná zdravotná starostlivosť a základná liečba. Je však nevyhnutné zabezpečiť, aby boli odsuny neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín vykonané a aby boli prijaté opatrenia na účely predchádzania správaniu, ktoré brzdí návrat alebo mu bráni, ako je uvádzanie nových nepravdivých tvrdení o zdravotnom stave. Okrem toho je tiež potrebné zaviesť opatrenia, ktorými sa účinne vyriešia žiadosti o azyl podávané výlučne s cieľom oddialiť alebo zmať výkon rozhodnutí o návrate.
- (15) V smernici 2008/115/ES sa ukladá štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území Únie, povinnosť opustiť Úniu a zároveň sa v nej vyžaduje, aby rozhodnutia o návrate vykonávali iba členské štáty, ktoré ich vydali. Proces návratu možno začať v každom členskom štáte, ktorý zadrží toho istého neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny. Vzájomné uznávanie rozhodnutí o návrate, ako je stanovené v smernici Rady 2001/40/ES ⁽²⁾ a rozhodnutí Rady 2004/191/ES ⁽³⁾, by urýchlilo proces návratu a odrádzalo by od nepovolených sekundárnych pohybov v rámci Únie.
- (16) Kľúčovým prvkom na zvýšenie účinnosti systému Únie v oblasti návratu môže byť zaistenie, ktoré by sa však malo využívať iba vtedy, keď sa v súlade s článkom 15 ods. 1 smernice 2008/115/ES nedajú účinne uplatniť iné dostatočné, ale menej prísne donucovacie opatrenia. Najmä ak je to nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby neoprávnene sa zdržiavajúci štátni príslušníci tretích krajín neutekali, môže zaistenie umožniť úspešnú prípravu a organizáciu návratových operácií.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc) (Ú. v. EÚ L 77, 23.3.2016, s. 1).

⁽²⁾ Smernica Rady 2001/40/ES z 28. mája 2001 o vzájomnom uznávaní rozhodnutí o vyhostení štátnych príslušníkov tretích krajín (Ú. v. ES L 149, 2.6.2001, s. 34).

⁽³⁾ Rozhodnutie Rady 2004/191/ES z 23. februára 2004, ktorým sa ustanovujú kritériá a praktické opatrenia na náhradu finančného rozdielu vyplývajúceho z uplatňovania smernice 2001/40/ES o vzájomnom uznávaní rozhodnutí o vyhostení štátnych občanov tretích krajín (Ú. v. EÚ L 60, 27.2.2004, s. 55).

- (17) Maximálna lehota zaistenia, ktorú v súčasnosti využívajú viaceré členské štáty, je podstatne kratšia, než je lehota povolená v smernici 2008/115/ES, ktorá je potrebná na úspešné dokončenie konania o návrate. Tieto krátke lehoty zaistenia zabraňujú účinným odsunom.
- (18) Lehoty na podanie odvolaní proti rozhodnutiam týkajúcim sa návratu sa v jednotlivých členských štátoch značne líšia, pričom sa pohybujú v rozpätí od niekoľkých dní až po jeden mesiac alebo dlhšie. V súlade so základnými právami by daná lehota mala poskytnúť dostatočný čas na zabezpečenie prístupu k účinnému oprávnenému prostriedku, treba však zohľadniť skutočnosť, že dlhé lehoty môžu mať nepriaznivý vplyv na konania o návrate.
- (19) Neoprávnene sa zdržiavajúci štátni príslušníci tretích krajín by mali mať pred prijatím akéhokoľvek individuálneho opatrenia, ktoré by sa ich mohlo dotýkať, právo na vypočutie príslušnými orgánmi.
- (20) Podľa smernice 2008/115/ES by sa mal automatický odkladný účinok odvolaní proti rozhodnutiam o návrate priznať, ak existuje riziko, že dotknutý štátny príslušník tretej krajiny bude v prípade návratu vystavený reálnemu riziku zlého zaobchádzania, ktoré je v rozpore s článkom 19 ods. 2 a článkom 47 Charty základných práv Európskej únie, ako ju vykladá Súdny dvor Európskej únie ⁽¹⁾.
- (21) Mnohé členské štáty počas jednotlivých fáz konaní o azyle a konaní o návrate opakovane vykonávajú posúdenia rizika vyhostenia alebo vrátenia, čo môže spôsobovať zbytočné oneskorenia pri návrate neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín.
- (22) Návrat maloletej osoby bez sprievodu do tretej krajiny pôvodu a opätovné zlúčenie s jej rodinou môže byť v najlepšom záujme dieťaťa. Zákazom vydávania rozhodnutí o návrate maloletým osobám bez sprievodu, ktorý existuje vo vnútroštátnych právnych predpisoch viacerých členských štátov, sa v plnej miere nezabezpečí splnenie povinnosti členských štátov náležite zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa ani povinnosť venovať pozornosť okolnostiam každého jednotlivého prípadu. Tieto zákazy môžu viesť k nepredvídaným dôsledkom z hľadiska nelegálnej imigrácie tým, že podnecujú maloleté osoby bez sprievodu podnikať nebezpečné cesty, aby sa dostali do Únie.
- (23) Rozhodnutia o právnom postavení a o návrate maloletých osôb bez sprievodu by mali byť vždy založené na individuálnych, multidisciplinárnych a spoľahlivých posúdeniach ich najlepších záujmov, a to vrátane pátrania po rodinných príslušníkoch a posúdenia situácie v domovskej krajine. Takéto posúdenie by sa malo primerane zdokumentovať.
- (24) V súlade s článkom 17 smernice 2008/115/ES, v ktorom sa definujú podmienky, za ktorých môžu členské štáty použiť zaistenie v súvislosti s maloletými osobami bez sprievodu a rodinami s maloletými osobami ako poslednú možnosť a na čo najkratšie obdobie, by členské štáty mali zabezpečiť dostupnosť alternatív k zaisteniu v prípade detí. Ak však takéto alternatívy neexistujú, absolútny zákaz zaistenia v takýchto prípadoch nemusí v plnej miere zabezpečiť splnenie povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie návratu, a môže viesť k zrušeniu návratových operácií z dôvodu úteku.
- (25) Až do prijatia návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o používaní Schengenského informačného systému na účely návratu neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín ⁽²⁾ by členské štáty mali v plnom rozsahu využívať možnosť vložiť zápis o zákaze vstupu v súlade s článkom 24 ods. 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ⁽³⁾.
- (26) Toto odporúčanie by malo byť určené všetkým členským štátom, ktoré sú viazané smernicou 2008/115/ES.
- (27) Členské štáty by mali dať svojim vnútroštátnym orgánom oprávneným vykonávať úlohy súvisiace s návratom pokyn, aby pri plnení svojich úloh uplatňovali toto odporúčanie.
- (28) Toto odporúčanie je v súlade so základnými právami a zásadami uznanými Chartou základných práv Európskej únie. Toto odporúčanie predovšetkým zabezpečuje úplné rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a uplatňovanie článkov 1, 4, 14, 18, 19, 24 a 47 charty a musí sa zodpovedajúcim spôsobom vykonávať,

⁽¹⁾ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 18. decembra 2014 vo veci Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve/ Abdida, C-562/13, ECLI:EU:C:2014:2453.

⁽²⁾ COM(2016) 881 final.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 z 20. decembra 2006 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II) (Ú. v. EÚ L 381, 28.12.2006, s. 4).

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

POSILNENÉ A VÄČŠIE KAPACITY V OBLASTI NÁVRATU

1. Na účely odstránenia procesných, technických a operačných prekážok brániacich účinnejším návratom by členské štáty mali do 1. júna 2017 posilniť svoje kapacity na uskutočňovanie návratu neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín tým, že zabezpečia integrovaný a koordinovaný prístup.
2. Cieľom takéhoto integrovaného a koordinovaného prístupu v oblasti návratu by malo byť:
 - a) zabezpečiť rýchle konania o návrate a podstatne zvýšiť mieru návratu;
 - b) podľa potreby mobilizovať orgány presadzovania práva a imigračné úrady a koordinovať opatrenia s justičnými orgánmi, orgánmi zodpovednými za zaistenie, opatrovníckymi systémami, zdravotníckymi a sociálnymi službami s cieľom zabezpečiť rýchlu a primeranú multidisciplinárnu odozvu zo strany všetkých orgánov zapojených do konaní o návrate;
 - c) zabezpečiť, aby bol k dispozícii dostatočný počet vyškolených a kompetentných pracovníkov zo všetkých orgánov s právomocami v konaniach o návrate, ktorí budú schopní reagovať rýchlo a v prípade potreby nepretržite, najmä v situáciách, keď sa treba vyrovnávať s rastúcou záťažou spojenou s plnením povinnosti vrátiť neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín;
 - d) v závislosti od konkrétnej situácie členského štátu vyslať na vonkajšie hranice Únie ďalších pracovníkov s mandátom aj schopnosťou prijať okamžité opatrenia na zistenie a overenie totožnosti štátnych príslušníkov tretích krajín a ich právneho postavenia a okamžite odoprieť vstup alebo vydať rozhodnutia o návrate tým štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí nemajú právo vstúpiť do Únie alebo sa v nej zdržiavať.
3. Integrovaný a koordinovaný prístup v oblasti návratu by mal predovšetkým napomôcť pri plnení týchto úloh:
 - a) urýchlene vykonať lekárske vyšetrenia s cieľom zabrániť prípadnému zneužitiu v situáciách uvedených v bode 9 písm. b);
 - b) spolupracovať s ostatnými členskými štátmi a Európskou agentúrou pre pohraničnú a pobrežnú stráž a vymieňať si s nimi operačné informácie relevantné pre plnenie ich cieľov a úloh;
 - c) plne využívať príslušné informačné systémy, ako je Eurodac, Schengenský informačný systém (SIS) a vízový informačný systém (VIS), na získanie včasných informácií o totožnosti a právnej situácii dotknutých štátnych príslušníkov tretích krajín.
4. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby útvarami alebo orgánom povereným úlohou zabezpečiť integrovaný a koordinovaný prístup boli pridelené všetky potrebné ľudské, finančné a materiálne zdroje.

SYSTEMATICKÉ VYDÁVANIE ROZHODNUTÍ O NÁVRATE

5. S cieľom zabezpečiť, aby boli štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí buď nemajú, alebo už nemajú právo zdržiavať sa v Európskej únii, systematicky vydávané rozhodnutia o návrate, by členské štáty mali:
 - a) zaviesť opatrenia na účely účinného lokalizovania a zadržania neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín;
 - b) vydávať rozhodnutia o návrate bez ohľadu na to, či neoprávnene sa zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny má doklad totožnosti alebo cestovný doklad;
 - c) čo najlepšie využiť možnosť prijať v jednom právnom akte alebo súčasne rozhodnutie o ukončení legálneho pobytu a rozhodnutie o návrate stanovené v článku 6 ods. 6 smernice 2008/115/ES za predpokladu, že sú v prípade každého jednotlivého rozhodnutia dodržané príslušné záruky a ustanovenia.
6. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby mali rozhodnutia o návrate neobmedzenú platnosť a bolo ich tak možné kedykoľvek vymáhať bez toho, aby bolo po určitom čase potrebné opätovne začať konanie o návrate. Tým by nemala byť dotknutá povinnosť zohľadniť akékoľvek zmeny v individuálnej situácii dotknutých štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane rizika vyhostenia alebo vrátenia.

7. Na účely odraďovania od nepovolených sekundárnych pohybov a predchádzania takýmto pohybom by členské štáty mali v rozhodnutiach o návrate systematicky uvádzať informácie o tom, že štátni príslušníci tretích krajín musia opustiť územie daného členského štátu a vrátiť sa do tretej krajiny.
8. Členské štáty by mali využívať výnimku stanovenú v článku 2 ods. 2 písm. a) smernice 2008/115/ES, ak sa tým môžu zabezpečiť účinnejšie konania, najmä keď čelia značnému migračnému tlaku.

ÚČINNÉ VYMÁHANIE ROZHODNUTÍ O NÁVRATE

9. Na účely zabezpečenia rýchleho návratu neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín by členské štáty mali:
- a) v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ ⁽¹⁾ pripraviť podmienky na urýchléné preskúmavanie žiadostí o medzinárodnú ochranu v rámci skráteného konania alebo, vo vhodných prípadoch, v rámci konania na hraniciach, vrátane prípadov, keď je žiadosť o azyl podaná výlučne s cieľom oddialiť alebo zmať výkon rozhodnutia o návrate;
 - b) podniknúť kroky na zabránenie prípadnému zneužitiu spojenému s uvádzaním nových nepravdivých tvrdení o zdravotnom stave, ktorých zámerom je zabrániť odsunu, napríklad tým, že sa zabezpečí, aby boli k dispozícii zdravotnícki pracovníci určení príslušným vnútroštátnym orgánom, ktorí poskytnú objektívne a nezávislé stanovisko;
 - c) zabezpečiť, aby po rozhodnutiach o návrate bezodkladne nasledovala žiadosť o poskytnutie platného cestovného dokladu alebo o akceptovanie použitia európskeho cestovného dokladu pre návrat vydaného v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1953 ⁽²⁾ určená tretej krajine readmisie;
 - d) využívať nástroj na vzájomné uznávanie rozhodnutí o návrate stanovený v smernici 2001/40/ES a rozhodnutí 2004/191/ES.
10. S cieľom skutočne zabezpečiť odsun neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín by členské štáty mali:
- a) využívať zaistenie, ak je to potrebné a vhodné v prípadoch stanovených v článku 15 ods. 1 smernice 2008/115/ES, a najmä ak existuje riziko úteku, ako je stanovené v bodoch 15 a 16 tohto odporúčania;
 - b) stanoviť vo vnútroštátnych právnych predpisoch maximálne počiatočné obdobie zaistenia v dĺžke najviac šesť mesiacov, ktoré môžu súdne orgány upraviť podľa okolností prípadu, ako aj možnosť ďalej predĺžiť obdobie zaistenia v prípadoch stanovených v článku 15 ods. 6 smernice 2008/115/ES až na 18 mesiacov;
 - c) zosúladiť kapacitu na zaistenie so skutočnými potrebami, pri čom sa v prípade potreby môže okrem iného využiť výnimka pre mimoriadne situácie stanovená v článku 18 smernice 2008/115/ES.
11. Vo vzťahu k neoprávnene sa zdržiavajúcim štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí zámerne bránia procesu návratu, by členské štáty by mali zvážiť použitie sankcií v súlade s vnútroštátnym právom. Tieto sankcie by mali byť účinné, primerané a odradzujúce a nemali by sťažovať dosiahnutie cieľa smernice 2008/115/ES.

PROCESNÉ ZÁRUKY A OPRAVNÉ PROSTRIEDKY

12. Členské štáty by mali:
- a) v maximálnej možnej miere zlúčiť do jedného procesného úkonu administratívne vypočutia, ktoré príslušné orgány uskutočňujú na rôzne účely, ako napríklad na účely udelenia povolenia na pobyt, návratu alebo zaistenia. Mali by sa takisto vyvinúť nové spôsoby uskutočňovania takýchto vypočutí štátnych príslušníkov tretích krajín, ako napríklad využívanie videokonferencií;
 - b) stanoviť na podávanie odvolaní proti rozhodnutiam o návrate najkratšiu možnú lehotu, aká je v porovnateľných situáciách stanovená vo vnútroštátnom práve, aby sa zabránilo zneužívaniu práv a konaní, najmä pokiaľ ide o odvolania podané krátko pred plánovaným termínom odsunu;

⁽¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013, s. 60).

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1953 z 26. októbra 2016 o zavedení európskeho cestovného dokladu pre návrat neoprávnene sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín a zrušení odporúčania Rady z 30. novembra 1994 (Ú. v. EÚ L 311, 17.11.2016, s. 13).

- c) zabezpečiť, aby bol automatický odkladný účinok odvolaní proti rozhodnutiam o návrate priznaný len vtedy, ak je to nevyhnutné na dosiahnutie súladu s článkom 19 ods. 2 a článkom 47 charty;
- d) zabrániť opakovanému posudzovaniu rizika porušovania zásady *zákazu vyhostenia alebo vrátenia*, ak už bolo dodržiavanie tejto zásady posúdené v rámci iných postupov, posúdenie je konečné a nedošlo k žiadnej zmene individuálnej situácie dotknutých štátnych príslušníkov tretích krajín.

RODINA A DETI

13. Na účely zabezpečenia dodržiavania práv dieťaťa a úplného zohľadnenia najlepších záujmov dieťaťa a rodinného života podľa článku 5 smernice 2008/115/ES by členské štáty mali:
- a) stanoviť jasné pravidlá, pokiaľ ide o právne postavenie maloletých osôb bez sprievodu, ktoré umožnia buď vydať týmto osobám rozhodnutie o návrate a uskutočniť návrat, alebo im udeliť právo na pobyt;
 - b) zabezpečiť, aby boli rozhodnutia o právnom postavení maloletých osôb bez sprievodu vždy založené na individuálnom posúdení ich najlepších záujmov. Pri uvedenom posúdení by sa malo systematicky zohľadňovať, či je návrat maloletej osoby bez sprievodu do krajiny pôvodu a zlúčenie s rodinou v jej najlepšom záujme;
 - c) zaviesť ciele politiky reintegrácie pre maloleté osoby bez sprievodu;
 - d) zabezpečiť, aby príslušné orgány systematicky vykonávali posúdenie najlepších záujmov dieťaťa na základe multidisciplinárneho prístupu, aby maloletá osoba bez sprievodu bola vypočutá a aby bol náležite zapojený poručník.
14. Vzhľadom na základné práva a podmienky stanovené v smernici 2008/115/ES by členské štáty nemali vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch vylúčiť možnosť zaistenia maloletých osôb, ak je to bezpodmienečne potrebné na zabezpečenie výkonu konečného rozhodnutia o návrate, pokiaľ členské štáty nie sú schopné zabezpečiť menej prísne donucovacie opatrenia ako zaistenie, ktoré možno účinne uplatňovať s cieľom zabezpečiť účinný návrat.

RIZIKO ÚTEKU

15. Každá z týchto objektívnych okolností by mala predstavovať vyvrátiteľnú domnienku, že existuje riziko úteku:
- a) odmietnutie spolupráce v procese zisťovania totožnosti, používanie falošných alebo sfalšovaných dokladov totožnosti, zničenie alebo iné zlikvidovanie existujúcich dokladov, odmietnutie poskytnutia odtlačkov prstov;
 - b) vzpieranie sa návratovej operácii násilným či podvodným spôsobom;
 - c) nesplnenie opatrenia zameraného na zabránenie úteku uloženého podľa článku 7 ods. 3 smernice 2008/115/ES, ako je neprihlásenie sa príslušným orgánom alebo nezdržiavanie sa na určitom mieste;
 - d) nedodržanie platného zákazu vstupu;
 - e) neoprávnené sekundárne pohyby do iného členského štátu.
16. Členské štáty by mali stanoviť, že pri posudzovaní toho, či v prípade neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny existuje riziko úteku sa budú náležite zohľadňovať tieto kritériá:
- a) výslovné vyjadrenie zámeru nepodriaďiť sa rozhodnutiu o návrate;
 - b) nedodržanie lehoty na dobrovoľný odchod;
 - c) existujúce odsúdenie za závažný trestný čin v členských štátoch.

DOBROVOĽNÝ ODCHOD

17. Členské štáty by mali povoliť dobrovoľný odchod len na základe žiadosti dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny, pričom by mali zabezpečiť, aby bol štátny príslušník tretej krajiny o možnosti predložiť takúto žiadosť náležite informovaný.

18. Členské štáty by mali v rozhodnutí o návrate stanoviť najkratšiu možnú lehotu na dobrovoľný odchod, ktorá je potrebná zorganizovanie návratu a jeho uskutočnenie, pričom by mali zohľadniť individuálne okolnosti prípadu.
19. Pri stanovení dĺžky lehoty na dobrovoľný odchod by členské štáty mali posúdiť individuálne okolnosti prípadu, predovšetkým vyhliadky na návrat a ochotu neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny spolupracovať s príslušnými orgánmi vo veci návratu.
20. Lehota dlhšia ako sedem dní by sa mala udeliť len vtedy, keď neoprávnene sa zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny aktívne spolupracuje vo veci návratu.
21. V prípadoch stanovených v článku 7 ods. 4 smernice 2008/115/ES by sa nemala poskytnúť žiadna lehota na dobrovoľný odchod, najmä ak v prípade neoprávnene sa zdržiavajúceho štátneho príslušníka tretej krajiny existuje riziko úteku, ako je stanovené v bodoch 15 a 16 tohto odporúčania, a v prípadoch predchádzajúcich odsúdení za závažné trestné činy v iných členských štátoch.

PROGRAMY ASISTOVANÉHO DOBROVOĽNÉHO NÁVRATU

22. Členské štáty by mali mať do 1. júna 2017 operačné programy asistovaného dobrovoľného návratu, ktoré by mali byť v súlade so spoločnými normami týkajúcimi sa programov asistovaného dobrovoľného návratu a reintegrácie, ktoré vypracovala Komisia v spolupráci s členskými štátmi a schválila Rada ⁽¹⁾.
23. Členské štáty by mali prijať opatrenia na zlepšenie poskytovania informácií o programoch dobrovoľného návratu a asistovaného dobrovoľného návratu neoprávnene sa zdržiavujúcim štátnym príslušníkom tretích krajín, a to v spolupráci s vnútroštátnymi vzdelávacími, sociálnymi a zdravotníckymi službami.

ZÁKAZY VSTUPU

24. V záujme plného využitia zákazov vstupu by členské štáty mali:
 - a) zabezpečiť, aby zákazy vstupu začali platiť v deň, keď štátni príslušníci tretích krajín opustia EÚ, aby ich skutočná dĺžka trvania nebola neprimerane skrátená; to by sa malo zabezpečiť v prípadoch, keď je vnútroštátnym orgánom známy dátum odchodu, najmä v prípadoch odsunu a odchodu v spojení s programom asistovaného dobrovoľného návratu;
 - b) zaviesť prostriedky na overenie toho, či štátny príslušník tretej krajiny neoprávnene sa zdržiavujúci v Európskej únii opustil jej územie v lehote na dobrovoľný odchod a zabezpečiť účinné následné opatrenia, ak daná osoba územie neopustila, vrátane vydania zákazu vstupu;
 - c) systematicky vkladať zápis o zákaze vstupu do Schengenského informačného systému druhej generácie v zmysle článku 24 ods. 3 nariadenia (ES) č. 1987/2006 a
 - d) zaviesť systém na vydávanie rozhodnutí o návrate v prípadoch, keď bol neoprávnený pobyt zistený počas výstupnej kontroly. V odôvodnených prípadoch by sa na základe individuálneho posúdenia a pri uplatňovaní zásady proporcionality mal vydať zákaz vstupu, aby sa predišlo budúcim rizikám neoprávneného pobytu.

V Bruseli 7. marca 2017

Za Komisiu
Dimitrios AVRAMOPOULOS
člen Komisie

⁽¹⁾ Závěry Rady z 9. – 10. júna 2016.